

Asia: VN/4099/2024

Lausuntopyyntö: Työryhmämietintö hallituksen esitykseksi hankintalain, erityisalojen hankintalain sekä rikosrekisterilain 6 b §: n muuttamiseksi

Lausunnonantajan lausunto

Esityksen yleiset tavoitteet ja päämäärät

Mitä mieltä olette esityksen yleisistä tavoitteista ja päämääristä? Saavutetaanko esityksellä hallitusohjelman yleiset tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä?

Lumijoen kunta suhtautuu kriittisesti esityksen tavoitteisiin erityisesti sidosyksiköiden omistusosuuden 10 %:n vähimmäisvaatimuksen osalta. Hallitusohjelman tavoitteet säästöistä ja kilpailun lisäämisestä ovat sinänsä kannatettavia, mutta esityksen vaikutusten arviointi erityisesti pienten kuntien näkökulmasta on puutteellinen. Esityksessä ei huomioida riittävästi pienten kuntien tarpeita ja toimintaympäristöä.

Kustannussäästöjen sijaan uudistukset voivat johtaa päinvastaiseen lopputulokseen, jossa palveluiden kilpailuttaminen ja hallinnolliset muutokset aiheuttavat kunnille merkittäviä lisäkustannuksia.

Hankintojen valmistelu

Hankintojen valmistelua koskevilla ehdotuksilla pyritään lisäämään hankintojen huolellista valmistelua, markkinakartoituksen käyttöä, sekä kilpailua julkisissa hankinnoissa. Tavoitteena on saada lisää tarjontaa ja säästöjä. Työryhmän mietinnössä ehdotetussa ratkaisussa on samanaikaisesti pyritty varmistamaan, että se on käytännön hankintatoimen näkökulmasta tarkoituksenmukainen.

Esityksen tavoitteet hankintojen huolellisemmasta valmistelusta ja markkinakartoituksen lisäämisestä ovat kannatettavia.

- **Kuinka hyvin hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iä koskeva esitys edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua?**

Hankintalain 65, 75, 124 ja 125 §:iin esitetyt muutokset voivat periaatteessa edistää markkinakartoituksen käyttöä ja hankinnan huolellista valmistelua, mutta niiden käytännön toteuttaminen pienissä kunnissa on kyseenalainen.

- **Ovatko esitetyt keinot sopivia näiden tavoitteiden saavuttamiseksi?**

On varmistettava, ettei lainsäädäntö aiheuta lisävelvoittein uutta hallinnollista taakkaa erityisesti pienille kunnille, joiden resurssit laajoihin kilpailutuksiin ovat rajalliset.

Sidosyksiköiden käytön rajoittaminen

Mitä mieltä olette esityksessä ehdotetusta sidosyksiköiden vähimmäisomistusta koskevasta vaatimuksesta? Onko se mielestänne tarkoituksenmukainen ja toteuttamiskelpoinen?

Lumijoen kunta ei kannata esityksessä ehdotettua sidosyksiköiden 10 %:n vähimmäisomistusvaatimusta. Vaatimus on epärealistinen, kohtuuton ja vaikeasti toteutettavissa erityisesti pienten kuntien osalta. Se rajoittaa alueellista yhteistyötä ja voi johtaa palveluiden kallistumiseen ja saatavuuden heikkenemiseen.

Minkälaisia vaikutuksia esitetyllä sidosyksiköiden omistusosuuden vähimmäisvaatimuksella mielestänne on?

Pohjois-Pohjanmaan maakunnan alueella uudistus romuttaisi nykyiset, tehokkaasti toimivat palveluketjut ja kuntayhteistyön muun muassa ICT-, taloushallinto-, henkilöstö-, ateria- ja puhdistuspalveluissa sekä jätehuollossa. Kunnilla on laaja itsehallinto ja ne ovat voineet päättää itsenäisesti, miten palvelut organisoidaan. Osakeyhtiömalli on yksi järkevimpiä ja tehokkaimpia tapoja toteuttaa kuntien välistä yhteistyötä. Kuntien itsehallinto kapenee merkittävästi, jos esitetty lakiuudistus 10 %:n omistusosuusvaatimuksesta toteutuu. Vaatimus asettaa erityisesti pienet ja keskisuuret kunnat epäedulliseen asemaan, sillä sidosyksiköiden kautta on voitu hankkia palveluita kustannustehokkaasti.

- **Jos sidosyksiköitä koskeva muutos toteutetaan esitetyllä tavalla, mitä toimenpiteitä ja niistä aiheutuvia kustannuksia muutos todennäköisesti aiheuttaisi edustamanne organisaation eri toimialojen kannalta ja yleisesti?**

Vähimmäisomistusvaatimus voi johtaa sidosyksiköiden purkamiseen ja pakottaa kunnat kilpailuttamaan palvelut uudelleen. Se kasvattaa hallinnollista taakkaa ja lisää kustannuksia. Erityisesti talous- ja henkilöstöhallinnan palveluiden osalta uudistus aiheuttaisi kunnille kohtuuttomia muutuskustannuksia. Lumijoen kunnan talous- ja henkilöstöhallinnon palvelut on järjestetty sidosyksikköjen kautta, joten kilpailuttamisen vaatima järjestelmien uusiminen, siirtymäaikaan liittyvät tekniset haasteet sekä uusien yhteistyökumppanien hankkiminen lisäävät kustannuksia merkittävästi.

- **Mitä toimenpiteitä organisaationne aikoo sidosyksikön omistajana tehdä vähimmäisomistusrajaa koskevan sääntelyn seurauksena (esimerkiksi jatkuuko toiminta markkinaehtoisena, puretaanko yhtiö, pilkotaanko yhtiö, ryhdytäänkö muihin toimenpiteisiin?)**

- **Minkälaisia taloudellisia tai muita hyötyjä muutoksesta todennäköisesti seuraisi?**

Ovatko esitetyt sidosyksiköitä koskevat siirtymäajat mielestänne riittävät? Kuinka paljon aikaa muutoksiin tarvitaan?

Esitetyt siirtymäajat eivät ole riittäviä; vähintään viiden vuoden siirtymäaika tarvittaisiin Lumijoella, jotta muutokset voitaisiin toteuttaa hallitusti. Muutos aiheuttaa kunnille merkittäviä lisäkustannuksia esimerkiksi kilpailutusten toteuttamisesta sekä uusien järjestelmien käyttöönotosta.

- **Mitä siirtymäaikaa vaativia toimenpiteitä sidosyksiköitä koskeva kirjaus aiheuttaisi?**

Mietinnön liitteinä olevissa eriävissä mielipiteissä on esitetty poikkeuksia sidosyksiköiden omistusosuusvaatimukseen. Tulisiko vaatimukseen säätää poikkeuksia? Minkälaiset poikkeukset olisivat tarkoituksenmukaisia?

Poikkeuksia tulisi säätää erityisesti pienille kunnille, koska niillä ei ole palveluiden hankinnassa samoja resursseja kuin suuremmilla kunnilla ja kaupungeilla.

Turvallisuus ja huoltovarmuus

Vastaako esitys turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeviin tarpeisiin? Onko esitetty muutos riittävä keino varmistaa turvallisuuden toteutuminen hankinnan elinkaaren aikana ottaen huomioon EU-hankintadirektiivien reunaehdot, sekä muu turvallisuutta ja huoltovarmuutta koskeva sääntely?

Esityksen vaikutuksia turvallisuuteen ja huoltovarmuuteen ei ole arvioitu riittävästi. Erityisesti ICT-palveluiden hajauttaminen markkinoille voi lisätä tietoturvariskejä ja vaikeuttaa kriittisten palveluiden ylläpitoa. Lumijoen kunta pitää tärkeänä, että hankintojen turvallisuus ja huoltovarmuus varmistetaan

koko niiden elinkaaren ajan. Muutosten on tarjottava riittävät keinot turvata kriittisten palveluiden jatkuvuus erityisesti pienissä kunnissa, joissa resurssit ovat rajalliset. Kansainvälisten toimijoiden vahva pääsy markkinoille voi heikentää paikallista huoltovarmuutta ja osaamisen säilymistä kotimaassa.

Rikosrekisteriotteen pakollisuudesta luopuminen

Rikosrekisteriotteiden pakollisesta käytöstä luopumista koskevan ehdotuksen tavoitteena on sujuvoittaa hankintamenettelyjä ja vähentää hallinnollista taakkaa.

Hallinnollisen taakan vähentäminen on sinänsä kannatettavaa, mutta rikosrekisteriotteiden pakollisuudesta luopumisen vaikutukset tulee arvioida tarkemmin erityisesti riskialttiilla aloilla, kuten sote- ja koulutuspalveluissa. Lumijoen kunta katsoo myös, että rikosrekisteriotteen vaatimus tulisi säilyttää ainakin tietyissä hankinnoissa, kuten lasten ja nuorten kanssa työskentelevien palveluntarjoajien osalta.

- Missä määrin muutos vaikuttaa hallinnolliseen taakkaan yhtäältä hankintayksiköiden ja toisaalta tarjoajien kannalta ja edistää näitä tavoitteita?

-

Hankintojen ilmoittaminen

Mitkä ovat näkemyksenne hankintojen ilmoittamista koskeviin muutoksiin? Lisäävätkö ehdotetut muutokset hankintojen avoimuutta tarkoituksenmukaisella tavalla?

Hankintojen ilmoittamista koskevat muutokset voivat lisätä avoimuutta, mutta niiden tulee olla suhteutettuja hankintayksiköiden resursseihin. Pienten kuntien kohdalla vaatimusten kasvu voi lisätä hallinnollista taakkaa ilman vastaavaa hyötyä. On tärkeää, ettei sääntely lisää byrokratiaa tai viivästyä hankintaprosesseja kohtuuttomasti.

Muut huomiot

Lumijoen kunta korostaa, että muutoksissa on huomioitava paremmin pienten kuntien tarpeet ja toimintaympäristö. Erityisesti sidosyksikkömuutoksen vaikutukset voivat olla kunnille kohtuuttomia ja johtaa palveluiden kallistumiseen ja laadun heikkenemiseen. Ne eivät tue esityksen tavoitteita kustannussäästöistä ja kilpailun lisäämisestä. Esitykseen on syytä lisätä poikkeuksia vähimmäisomistusvaatimukseen pienten kuntien osalta. Toivomme, että hankintaprosesseihin liittyvä sääntely on käytännönläheistä ja toteuttamiskelpoista.

Karsi-Ruokolainen Paula
Lumijoen kunta - Lumijoen kunnanhallitus